

Çanakkale Yeşil Alan Sisteminin Kullanıcı Odaklı Olarak Değerlendirilmesi*

User-Oriented Evaluation of Çanakkale Green Area System

ÖZET

Yaşanabilir kentler oluşturabilmek için kentsel yeşil alanların doğru tasarım ve planlama stratejileriyle mevcut sorunlarının giderilmesi büyük önem taşımaktadır. Aynı zamanda kullanıcıların memnuniyetinin artırılması, yeşil alanların daha çok tercih edilmesine, aktif olarak kullanılmasına ve dolayısıyla kamusal alanların canlanması ve kentsel hareketliliğin olumlu olarak artmasına neden olmaktadır. Kullanıcıların kentsel yeşil alanlardan beklentilerinin saptanması ve memnuniyetlerinin artırılması bireysel konforlarına ve yaşam kalitelerine olumlu olarak etki etmektedir. Bu araştırma, Çanakkale’de kentsel yeşil alanlarda kullanıcı memnuniyetinin değerlendirilmesini odağına alarak, konu ile ilgili kullanıcı odaklı detaylı bir analiz sunmayı ve memnuniyeti etkileyen faktörleri belirlemeyi amaçlamaktadır. Veri toplamak için nicel bir araştırma metodu olan anketler kullanılmış ve 43 sorudan oluşan anket formu Çanakkale kentinde 7 mahallede toplam 600 adet uygulanmıştır. Anket sayılarının dağılımı, mahallelerde yaşayan nüfus oranına göre belirlenmiş ve anketler kentteki her sokağın temsil edildiği basit rastgele örnekleme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Anketler dört bölümde değerlendirilmiştir. İlk bölümde kullanıcıların sosyo-ekonomik profillerini analiz etmeye, ikinci bölümde katılımcıların kentsel yeşil alan kullanımının karakteristiğini anlamaya yönelik sorular sorulmuştur. Anketlerin üçüncü bölümde kullanıcıların yeşil alan memnuniyetinin kent ve mahalle ölçeğinde değerlendirmesi amaçlanmış, dördüncü bölümde ise biraz daha özelleşerek kullanıcıların yaş profillerine ve çocuk sahipliğine göre farklı kullanım amaçları olan yeşil alanlardan memnuniyet durumlarını analiz etmeye odaklanılmıştır. Sonuçlar değerlendirildiğinde genel olarak yeşil alanlardan memnuniyet düzeyinin yüksek olmadığı, katılımcıların parkları bakımsız buldukları söylenebilir. Öte yandan erişilebilirlik açısından büyük sorunlar görmediklerini ama daha çeşitli kullanım olanakları sunan büyük parkları küçük mahalle parklarına tercih ettikleri gibi sonuçlar çıkarılmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgular, kullanıcıların kentsel yeşil alanlardan genel memnuniyet düzeyini ölçümleyerek yeşil alan planlama ve tasarım kriterlerinin belirlenmesine olanak sağlaması açısından bir altlık oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Yeşil Alanlar, Kullanıcı Memnuniyeti, Yaşanabilir Mahalleler, Çanakkale

ABSTRACT

It is great importance to eliminate the existing problems of urban green areas with the effective design and planning strategies in order to create livable cities. At the same time, increasing the satisfaction of users leads to more preference and active use of green areas, thus revitalizing public spaces and positively increasing urban mobility. Determining the expectations of users from urban green areas and increasing their satisfaction positively affects their individual comfort and quality of life. This research focuses on the evaluation of user satisfaction in urban green areas in Çanakkale, and aims to provide a detailed user-oriented analysis of the subject and identify the factors affecting satisfaction. Questionnaires, a quantitative research method, were used to collect data and a total of 600 questionnaires consisting of 43 questions were administered in 7 neighborhoods in Çanakkale. The distribution of the number of questionnaires was determined according to the population ratio living in the neighborhoods and the surveys were carried out by simple random sampling method in which every street in the city was represented. The questionnaires were evaluated in four sections. In the first section, questions were asked to analyze the socio-economic profiles of the users; in the second section, questions were asked to understand the characteristics of the participants' urban green area use. The third part of the questionnaires aimed to assess users' satisfaction with green areas at the city and neighborhood scales, while the fourth part was more specialized and focused on analyzing users' satisfaction with green areas with different usage purposes according to their age profiles and child ownership. When the results are evaluated, it can be said that the level of satisfaction with green areas is not high in general, and the participants find the parks poorly maintained. On the other hand, it has been concluded that they do not see major problems in terms of accessibility, but they prefer large parks that offer more diverse usage opportunities to small neighborhood parks. The findings of the study provide a basis for determining green area planning and design criteria by measuring the general satisfaction level of users with urban green areas.

Keywords: Urban Green Areas, User Satisfaction, Livable Neighborhoods, Çanakkale

GİRİŞ

Şehirler insanlara hareket etme ve keşfetme olanağı sunmalıdır. Başarılı bir şekilde tasarlanan ve planlanan açık ve yeşil alanlar da bu amaçlar için kullanıcılara doğru olanaklar sağlamalıdır. Şehirler yoğunlaştıkça ve nüfus arttıkça açık ve yeşil alan ihtiyacımız da artmaktadır. Yeşil alanlar, yaşanabilir kentler oluşturmak için ele alınan temel

* Bu makale Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü aracılığı ile Çanakkale Belediyesi için yazarlar tarafından hazırlanmış olan “Çanakkale Yeşil Alan Sistemini Geliştirme Eylem Planı (2018-2023)” projesinin bulgularından yararlanılarak hazırlanmıştır.

¹ Dr..Öğr..Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Çanakkale, Türkiye. ORCID: 0000-0003-3872-4867

² Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Çanakkale, Türkiye. ORCID: 0000-0002-0548-525X

Melda Açmaz Özden ¹
Arzu Başaran Uysal ²

How to Cite This Article

Açmaz Özden, M. & Başara Uysal, A. (2023). “Çanakkale Yeşil Alan Sisteminin Kullanıcı Odaklı Olarak Değerlendirilmesi” International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:9, Issue:115; pp:8435-8448. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/sssj.72049>

Arrival: 24 June 2023

Published: 30 September 2023

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

konulardan biridir (Yılmaz & Mumcu, 2016; Larcher, vd., 2021; Özdede, vd., 2021; Liu & Xiao, 2021; Jabbar, vd., 2022). Ekolojik, ekonomik, sosyal ve estetik anlamda çok farklı faydaları olduğu bilinen bu alanların geliştirilmesi kentler için çok önemli bir unsurdur. Yeşil alanlar, günlük hayatın karmaşasından, stresinden uzaklaşma ve dinlenme olanağı yaratarak ruh sağlığımızın korunması ve bireylerin sosyal etkileşimini arttırmasına olanak veren mekanlar sunmaktadır (Lee & Maheswaran, 2010; Wolch, vd., 2014; Yılmaz & Mumcu, 2016; Ward Thompson, vd., 2016). Kent sakinlerinin fiziksel aktivite yapmasına olanak sağlayarak kalp-damar hastalıkları ve obezite gibi sağlık sorunlarının azalması sağlamakta ve beden sağlıklarının korunmasını teşvik etmektedir (Lee & Maheswaran, 2010; Wolch, vd., 2014; Yılmaz & Mumcu, 2016; Ward Thompson, vd., 2016; Kondo, vd., 2018). Ekolojik anlamda yeşil alanların birçok faydası sıralanabilir (Yılmaz & Mumcu, 2016). Yeşil alanlar kentin mikro-klimasını düzenleyerek daha konforlu çevreler oluşturmaktadır (Chen & You, 2020; Erlwein, vd., 2021). Hava kalitesini arttırmakta (Jabbar, vd., 2022; Cernicova Buca, vd., 2023), sera gazı etkisini azaltmaktadır (Chen & You, 2020; Liu, vd., 2022). Kentsel ısı adası etkisini azaltarak kent ısını ve nemini düzenlemekte (Liu, vd., 2022), biyoçeşitliliğin korunmasını sağlamakta (Threlfall, vd., 2017; Aronson, vd., 2017), sel ve taşkınları önlemektedir (Liu, vd., 2014). Kentsel yeşil alanlar, mekansal estetiğe katkı sağlayarak, kent kimliğini desteklemekte, sağlıklı, yaşanabilir kent imajını güçlendirmektedir (Yılmaz & Mumcu, 2016; Larcher, vd., 2021; Özdede, vd., 2021; Liu & Xiao, 2021; Jabbar, vd., 2022). Açık ve yeşil alanların bütün bu faydaları düşünüldüğünde kentlerimiz için oldukça önemli alanlar olduğu kaçınılmazdır. Öte yandan bireylerin açık ve yeşil alanlardan duydukları memnuniyet bu alanların aktif kullanımını desteklemekle birlikte canlı ve yaşayan mekanlara dönüşmelerini sağlamaktadır.

Kent sakinlerinin yeşil alanlardan duyduğu memnuniyet düzeyinin yüksek olması, bu alanların onları kullanan insanların ihtiyaçlarına, beklentilerine, tercihlerine ve isteklerine ne kadar iyi cevap verdiğinin bir yansımasıdır. Kullanıcı memnuniyeti, sakinlerin yaşam kalitesini, sosyal etkileşimlerini, sağlıklarını ve genel refah duygusunu doğrudan etkilediği için yaşanabilir şehirlerin temel unsurlarından biridir. (Liu & Xiao, 2021; Cernicova Buca, vd., 2023) Kentler, kullanıcıları memnun eden mekan kalitesi yüksek yeşil alanlara öncelik verdiğinde ve bu alanları koruduğunda, canlı, dayanıklı ve insan merkezli kentsel ortamlar ve kamusal mekanlar oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır. Kullanıcıların bakış açısıyla yeşil alanların değerlendirilmesi, mevcut yeşil alanların kentte yaşayan bireylerin ihtiyaç ve isteklerini karşılayıp karşılayamadığını anlamamız açısından önemlidir. (Liu & Xiao, 2021; Cernicova Buca, vd., 2023) Beklentileri karşılanan ve memnuniyet düzeyi yüksek olan bireylerin yaşam kaliteleri de yüksek olmaktadır. Kentsel alanlarda aktif kullanılan yeşil alanlar yaşanabilir kentlerin önemli unsurlarından bir tanesidir. Bu sebeplerle bu çalışma, Çanakkale kenti açık ve yeşil alan sistemini kullanıcı odaklı olarak değerlendirmektedir. Çalışmada, ilk olarak kentsel yeşil alanlar, standartları ve kullanıcı memnuniyeti konularında kavramsal bir çerçeve sunulmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde, çalışmada kullanıcı memnuniyetini değerlendirmek için yapılan anket çalışmasının sonuçları detaylı olarak anlatılmıştır. Son olarak ise, Çanakkale kenti için özelleşen anket sonuçları neticesinde değerlendirme yapılarak, kentin yeşil alan sisteminin geliştirilmesi için çıkarımlar yapılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kentsel yeşil alanları aktif ve pasif yeşil alanlar olarak ikiye ayırmak mümkündür. Aktif yeşil alanlar parklar, dinlenme alanları, çocuk oyun alanları ve spor alanlar olarak sıralanabilir (Akkemik, vd., 2021). Pasif yeşil alanlar ise ormanlar, makilik/fundalıklar, mezarlıklar, refüjler, meyve bahçeleri olarak belirtilebilir (Akkemik, vd., 2021). Yeşil alanlar planlanırken komşuluk (ilköğretim) birimi, mahalle birimi ve kent bütünü olarak farklı ölçekteki mekansal kurgular dikkate alınmalıdır. 3000 ile 10000 kişinin yaşadığı, merkezinde ilkokulun yer aldığı bir komşuluk biriminde Amerika ve İngiltere’de kişi başına 10 m², Fransa ve İtalya’da kişi başı 5 m² olarak planlanmaktadır (Ersoy, 2015). Komşuluk birimi, çocuk oyun alanlarını, parkları, pasif yeşil alanları ve spor alanlarını kapsamalıdır ve bu alanların 800 metrelik erişilebilirlik mesafesi olmalıdır (Ersoy, 2015). 15000 kişinin yaşadığı 3-4 komşuluk biriminden oluşan birimler ise mahalle olarak nitelendirilebilir ve bu alanlar çocuk oyun alanları, spor alanları ve mahalle parklarını içermelidir. Mahalle biriminde, kişi başına 2 m² oyun ve spor alanı ve 2 m² mahalle parkı olacak şekilde planlanmalı ve yaşanabilir bir mahallenin %15-20’sinin yeşil alan olması öngörülmelidir (Kart, 2008, Yılmaz, 2016).

Türkiye’de kentlerdeki yapılanma koşullarını ve donatı alanlarını düzenleyen İmar Kanunu ve ilgili yönetmeliklerinde yeşil alanlar “sosyal altyapı” kapsamında ele alınmaktadır. Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği sosyal altyapı alanlarını tanımlamaktadır; Sosyal altyapı alanları: “Birey ve toplumun kültürel, sosyal ve rekreatif ihtiyaçlarının karşılanması ve sağlıklı bir çevre ile yaşam kalitelerinin artırılmasına yönelik kamu veya özel sektör tarafından yapılan eğitim, sağlık, dini, kültürel ve idari tesisler, açık ve kapalı spor tesisleri ile park, çocuk bahçesi, oyun alanı, meydan, rekreasyon alanı gibi açık ve yeşil alanlara verilen genel isimdir” (Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği, 2014). Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği’ne göre, bir yerleşim planlanırken kişi

başına en az 10 m² yeşil alan ayrılmalıdır. Ancak, Türkiye’de birçok kentte kişi başına düşen yeşil alan olması gereken standartın altındadır (Alkay ve Ocakçı, 2003).

Yeterli ve iyi planlanmış kentsel yeşil alanlar, bireylere ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda rekreasyonel olanaklar sunarak, kentsel estetiği destekleyen, mekânsal kaliteyi arttıran ve çevresel sürdürülebilirliğe katkıda bulunan alanlardır. Kentsel yeşil alanların kullanıcı memnuniyetinin anlaşılması, kentsel yaşam kalitesinin devamlılığının değerlendirilmesi ve gelecekte akılcı planlama kararları geliştirilmesi açısından son derece önemlidir. Kentsel yeşil alanlarda kullanıcı memnuniyetini değerlendirebilmek için kullanılan en yaygın yaklaşımlardan biri, kullanıcıların düşünce ve beklentilerini detaylı anlayabilmemize olanak veren ve genel olarak kullanıcıların mekânsal deneyimlerine ilişkin algılarını çözümlene olanağı sağlayan anketlerin kullanılmasıdır (Ward Thompson vd. 2016).

Kentsel yeşil alanlar ve kullanıcı memnuniyetini irdeleyen farklı çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalardan birinde, mahallelerde erişilebilir park ve yeşil alanlar olduğunda bireylerin bu alanlarda daha fazla zaman geçirdiği görülmüştür (Cernicova Buca vd., 2023). Bir başka çalışmada ise, park ve yeşil alanların ziyaret sıklığının ve bu alanlarda geçirilen zamanın fazla olmasının bireylerin mental, ruhsal ve fiziksel sağlıklarını olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir (Hong vd., 2019). Ek olarak, erişilebilir park ve yeşil alanların olmasının bireylerin bu alanlara daha çok yönelmesine olanak sağladığı çıkarımı yapılmıştır (Hong vd., 2019). Bu araştırmaların sonucunda bireylerin erişilebilir kentsel yeşil alanlarda geçirdikleri zaman ile yaşam memnuniyetleri arasında pozitif bir korelasyon olduğunu söylemek mümkün olabilir (Hong vd., 2019; Cernicova Buca vd., 2023).

Başka bir çalışmada ise, kentsel yeşil alanlar tasarlanırken farklı yaşlardaki kullanıcı gruplarına yönelik aktivitelerin çeşitlendirilmesinin, uygun ve güvenli peyzaj alanlarının oluşturulmasının kullanıcıların memnuniyetini arttıran unsurlar olduğuna vurgu yapılmıştır (Rouhi vd., 2017). Bir diğer araştırmada, kent sakinlerinin evlerinin çevresinde rekreasyon, oyun ve spor amaçlı alanların olmasının, ağaçlı sokak ve yeşil alan çeşitliği olan parkların varlığının kullanıcı memnuniyetini en çok arttıran peyzaj unsurları oldukları belirlenmiştir (Jurkovič vd., 2014). Parklarda kullanıcı memnuniyet kriterlerini belirlemeye çalışan bir başka araştırmada ise, parkların büyüklüğünün, peyzajın görsel etkisinin, rekreasyon alanlarının olmasının, bakımlı ve temiz olmasının kullanıcıların memnuniyetlerini etkileyen başlıca faktörler olduğu vurgulanmıştır (Liu, & Xiao, 2021).

Çanakkale yeşil alanlarının değerlendirilmesine yönelik olarak 1997 yılında tamamlanmış Tülay Ayaşlıgil’in doktora tezinde, Çanakkale merkez mahallelerinde yeşil alan gereksiniminin analiz edilmesi için çok kapsamlı bir anket çalışması yapılmıştır. Bu çalışmada, mahalle bazında yetersiz olan yeşil alanlar tespit edilmiş ve aynı zamanda anket katılımcılarının bakış açısıyla bir değerlendirme yapılmıştır (Ayaşlıgil, 1997). Bu çalışmanın sonuçlarına göre, katılımcıların çocuk oyun alanlarını 1. öncelikli olarak tercih ettikleri ancak kentte çocuk oyun alanlarının kullanıcılara göre yetersiz olduğu belirtilmiştir (Ayaşlıgil, 1997). Kentte katılımcıların tercih ettiği 2. rekreatif alan spor alanlarıdır, ancak yapılan değerlendirmede bu alanların da yetersiz olduğu ve geliştirilmesi gerektiği vurgusu yapılmıştır (Ayaşlıgil, 1997). Katılımcıların tercih ettiği 3. alan ise mahalle parkı olarak tespit edilmiştir ve katılımcıların evlerine yakın park alanlarını kullanmadıklarını bunun nedenlerinin ise, parkların bakımsız, güvenliksiz, yetersiz ve yaş gruplarına uygun aktivite içermemesi olarak belirtmişlerdir (Ayaşlıgil, 1997). Çanakkale kentinde kullanıcıların yeşil alan algısı ve farkındalığı üzerine yapılmış bir başka çalışmada ise, katılımcılar yeşil alanları yeterli bulsalar da bu alanlara erişim konusunda problem yaşadıklarını, temiz ve güvenli bulmadıklarını belirtmişlerdir (İlgar, 2022). Bu çalışma, yeşil alanlara araçla ulaşım üzerine değerlendirme sunduğu için yeşil alanların çevresinde otopark bulunmaması katılımcılar açısından problem olarak görülmüştür (İlgar, 2022).

ÇALIŞMANIN METODU VE ÇALIŞMA ALANI

Kullanıcı memnuniyetini değerlendirmeyi hedef alan bu çalışmanın yöntemi detaylı soruları içeren bir anket çalışmasıdır. Anket formu 4 bölüm ve 43 sorudan oluşmaktadır. Anket çalışması Çanakkale kentinde 7 mahallede toplam 600 adet yapılmıştır. Anket sayılarının dağılımı mahallelerde yaşayan nüfus oranına göre belirlenmiştir. Örneklem büyüklüğü nüfusun 0,47’sini temsil etmektedir. Çanakkale Belediyesi sınırları içerisindeki cadde ve sokaklar listelenmiş (832 adet cadde ve sokak bulunmaktadır), her cadde ve sokakta en az bir adet anket yapacak şekilde yer seçimi yapılmıştır. Anket yapılan konut ve anket yapılan kişi basit rastgele yöntemine göre seçilmiştir. Anket çalışması hafta içi ve hafta sonu gündüz saatleri olmak üzere yapılmıştır. Anketlerin değerlendirilmesi aşamasında 20 anket çeşitli nedenlerle iptal edilmiştir. Değerlendirmeler 580 anket üzerinden yapılmıştır (Tablo 1). Anket verilerinin analizinde SPSS (Statistical Package for the Social Sciences-Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı) programı (IBM SPSS Statistics, Version 19) kullanılmıştır. Memnuniyetin sorgulandığı ölçekli sorular için SPSS’de yapılan güvenilirlik testi sonuçlarına göre güvenilirlik aralığı 0,71 ile 0,88 olarak tespit edilmiştir. Tablo 1’de anket yapılan mahalleler, nüfusları ve yapılan anket sayısı ile toplam anket sayısı içindeki yüzde dağılımı görülmektedir.

Tablo 1: Anket Sayılarının Mahallelere Göre Dağılımı

Mahalleler	Mahalle Nüfusu	Anket sayısı	Anket sayısı %	Kümülatif Yüzde
Esenler	27562	126	21,7	21,7
Cevatpaşa	23072	111	19,1	40,9
İsmetpaşa	17144	80	13,8	54,7
Namık Kemal	1217	10	1,7	56,4
Fevzipaşa	2127	10	1,7	58,1
Barbaros	53137	233	40,2	98,3
Kemalpaşa	1803	10	1,7	100,0
Total	126062	580	100,0	

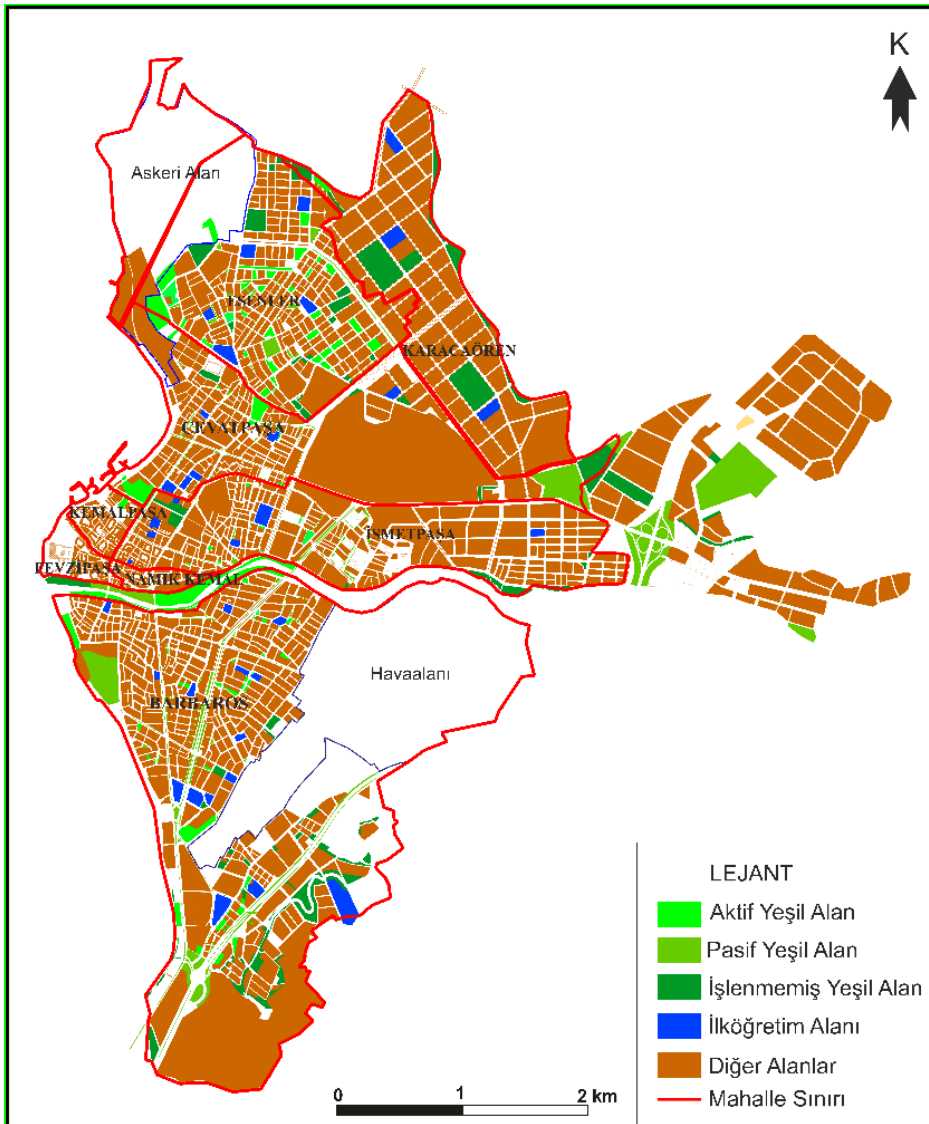
Bu çalışma, Çanakkale kent merkezi yeşil alan sisteminin kullanıcı odaklı olarak değerlendirilmesini hedeflemiştir. Çanakkale, Türkiye'nin kuzey batısında, Çanakkale Boğazı kıyısında yer alan orta ölçekli bir kenttir. Kent merkezi sahip olduğu konumu gereği deniz kıyısı boyunca uzanan, yoğun orman dokusu ve tarım alanları ile çevrelenen bir bölgededir. Kentin deniz ve orman gibi doğal eşiklerle sınırlandırılmış olması nedeniyle kent kıyı boyunca lineer bir biçimde büyümektedir. Kent 7 mahalleden oluşmakta ve konut tipolojileri ve yeşil alan kurguları yeni gelişen mahallelerde farklılaşmaktadır.

Kentin kuzey çeperinde yer alan Esenler Mahallesi, yeni konut dokusunun baskın olduğu yüksek katlı binalar (çoğunlukla kapalı konut sitelerinden) ve geniş yollardan oluşmaktadır. Bu mahalle yeni gelişim bölgesi olmasından dolayı açık ve yeşil alanlar açısından diğer mahallelere göre zengindir. Ayrıca kentin büyük yeşil alanlarından biri olan kent parkı niteliğindeki Özgürlük Parkı da bu bölgede yer almaktadır. Esenler Mahallesi'ne komşu olan ve kentin en eski mahallelerinden biri olan Cevatpaşa Mahallesi eski kordonun ve feribot iskelesinin yer aldığı oldukça merkezi bir konumdadır. Cevatpaşa Mahallesi hem ticaret hem konut dokusunun yoğun olduğu tekli yapı ölçeğinde ve eski yapı stoğunun çoğunlukta olduğu (parsel bazlı kentsel dönüşümle binaların yenilenmeleri söz konusudur), dar sokakların hakim olduğu bir bölgedir. Bir kent parkı olan Halk Bahçesi'nin bu alanda merkezi bir konumda olduğu ve bunun dışında daha küçük ölçekli mahalle parklarının alanda bulunduğunu söylemek mümkündür.

Kenti ikiye bölen Sarıçay'ın kuzey kıyısında yer alan Kemalpaşa, İsmetpaşa ve Fevzipaşa Mahalleleri kentin tarihi merkezi konumundadır. Kemalpaşa Mahallesi, eski kordonun devamı niteliğinde, feribot iskelesinin bir kısmının bulunduğu ticari kullanım ağırlıklı yapılarıyla küçük ve yoğun bir mahalle dokusuna sahiptir. Sarıçay'ın kuzey kıyısı boyunca uzanan İsmetpaşa Mahallesi ikili bir yapıya sahiptir. Kent merkezinde olan kısmı dönüşmekte olan kentin eski küçük sanayisini barındırırken, kent çeperlerinde kalan bölgesi ise, yüksek katlı sitelerden meydana gelen ancak konut yoğunluğuna oranla yeşil alanların yeterli olmadığı bir yer olarak gelişmektedir. Sarıçay ile uzun bir sınırı olan bu mahallenin Sarıçay'ın rekreasyonel anlamda planlanmamış olması ve atıl kalmış olması nedeniyle aktif kullanılmamasına sebep olmaktadır. Sarıçay'a kıyısı olan ve daha küçük ölçekli Namık Kemal Mahallesi ve Fevzipaşa Mahallesi yeşil alan varlığı açısından oldukça zayıf, yapı stoğu anlamında riskli alan olarak nitelendirilebilecek alanlardır.

Sarıçay'ın güneyinde yer alan Barbaros Mahallesi, Çanakkale'nin nüfus ve alan açısından en büyük mahallesi olan mahallesidir ve yeni kordon, üniversite, üniversite hastanesi, kamu kurumları ve havalimanı gibi fonksiyonları barındırmaktadır. Batısında deniz, kuzeyinde Sarıçay, doğusunda havalimanı ile sınırlanmış olan bu büyük mahallede parçalı farklı büyüklüklerde yeşil alanların olduğunu söylemek mümkündür. Çanakkale kenti ile tamamen birleşmiş olan ve Barbaros Mahallesi'ne sınır komşusu olan Kepez Beldesi çalışma kapsamına alınmamıştır.

Şekil 1'de gösterilen haritada, Çanakkale kent merkezinin aktif ve pasif yeşil alanları ile anketlerin uygulandığı 7 mahallenin sınırları gösterilmektedir. Bu haritada yeşil alan olarak kullanılması planlanan ancak henüz tasarlanmamış, uygulaması yapılmamış kullanıma açık olmayan bölgeleri de görmek mümkündür(Şekil 1).

Şekil 1: Çanakkale Yeşil Alan Kullanımları

Kaynak: Çanakkale Belediyesi, 2017

Anketler 4 bölüm üzerinden değerlendirilmiştir. Birinci bölüm, ankete katılanların sosyo-ekonomik bilgilerini içermektedir (yaş, cinsiyet, eğitim, çocuk sahipliği vb.). Ayrıca kaç yıldır Çanakkale’de ve mahallelerinde yaşadıklarına ve memnun olup olmadıklarına ilişkin sorularda bu bölüme eklenmiştir. Anketin ikinci bölümünde, bireylerin yeşil alan kullanımının değerlendirilmesine yönelik sorular hazırlanmıştır. Yeşil alanlara gitme sıklıkları, hangi amaçlarla tercih ettikleri, en çok tercih ettikleri parklar, parkta geçirilen süre gibi unsurlar bu bölümde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Anketin üçüncü bölümünde, kullanıcı memnuniyetinin belirlenmesi odağında sorular geliştirilmiştir. Bu anlamda Çanakkale’deki yeşil alanlardan memnuniyet düzeyi, yeşil alanlardaki hangi fonksiyonlardan memnun oldukları ve mahalle ölçeğinde yeşil alan memnuniyeti gibi etmenler incelenmiştir. Anketin son bölümünde ise, yeşil alanlar kullanım fonksiyonlarına göre sınıflandırılarak (çocuk oyun alanı, mahalle parkı, kent parkı, spor alanları), kullanıcıların yaş profilleri ve çocuk sahipliği durumuna yönelik olarak memnuniyet düzeyleri özelleştirilerek değerlendirilmiştir.

BULGU VE TARTIŞMALAR

Demografik Bulgular

Ankete katılan 580 kişinin %57,6’sı kadındır. Yaş dağılımı incelendiğinde genel olarak eşit bir dağılımın yakalandığı görülmektedir. Ankete katılanların %41,9’su lise, %26,2’si üniversite mezunudur. Mesleki dağılım incelendiğinde büyük oranda ev kadınlarının (%25,7), emeklilerin (%20,5) ve öğrencilerin (%21,6) ankete katıldıkları görülmektedir. Anket çalışmanın gündüz saatlerinde, konutlarda yapılması nedeniyle ev kadını, emekli ve gençlerle ağırlıklı olarak görüşülmüş olması beklenen bir sonuçtur. Diğer yandan bu grupların yeşil alan kullanıcılarının başında geliyor olması, istenen hedef kitleye ulaşıldığını göstermektedir. Hane büyüklüklerinde ilk sırayı 3-4 kişilik (%44,3) aileler almakta, onları 2 kişi (%29,3) ve 1 kişi (%10,7) hane büyüklükleri izlemektedir.

Ankete katılanların %63,4'ü çocuk sahibidir. Bir çocuk sahibi olma oranı %17,4, iki çocuk sahibi olma oranı %33,1 ve üç çocuk sahibi olma oranı %9,3'dür.

Araştırmalar bir kentte ve mahallede uzun süre yaşamış olmanın, konut sahipliğinin kente ve mahalleye duyulan aidiyet hissini pekiştirdiğini ve dolayısıyla memnun olmayı artırdığını göstermektedir. Ankete katılanların %60,2'si 10 yıldan uzun süredir Çanakkale'de yaşamaktadır. Buna karşılık 10 yıldan daha uzun bu mahallede oturma oranı %37,8'dir. Ev sahipliği oranı ise %50,9'dur. Ankete katılanlara Çanakkale'de yaşamaktan ve mahallelerinde yaşamaktan memnun olup olmadıkları sorulmuştur. Katılımcıların %97,1'i, Çanakkale'de yaşama sürelerinden bağımsız olarak, Çanakkale'de yaşamaktan memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Bu oldukça yüksek bir orandır. Yaşadığı mahalleden memnun olmama ile mahallede yaşam süresi arasında da güçlü bir ilişki olmadığı, yaşama süresinden bağımsız olarak mahalleden de memnuniyetin yüksek olduğu (%89,3) görülmektedir.

Yeşil Alan Kullanımının Değerlendirilmesi

Ankete katılanların %80'i evlerinin yakınında, yürüme mesafesinde bir park olduğunu ifade etmektedir. Bununla birlikte kullanıcıların her zaman en yakınlarındaki parkı kullanmadıkları anlaşılmaktadır. “Evinizin yakındaki parka ne sıklıkta gidirsiniz?” sorusuna katılımcılar %29,7 oranında “sık giderim”, %37,1 oranında “arada sırada giderim” derken, %33,3 oranında hiçbir zaman gitmediklerini ifade etmişlerdir. Başka bir ifadeyle bazı katılımcılar evlerinin yakınında yürüme mesafesinde bir park olmasına rağmen daha uzak bir parka gitmeyi tercih etmektedirler. Buna karşılık katılımcılar “Çanakkale'deki diğer parklara ne sıklıkta gidirsiniz?” sorusuna %21,6 oranında “sık giderim”, %51,7 oranında “arada sırada giderim”, %26,7 oranında “hiçbir zaman gitmem” yanıtını vermişlerdir. Katılımcılara “en sık gittiğiniz parka nasıl gidiyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılar %53,8 oranında “yürüyerek” cevabını vermişlerdir. Bu cevabı %16 otobüsle, %14,3 kendi aracım, %5 yürüyerek veya kendi aracım ile cevapları izlemiştir. Ankete katılanlarda araç sahipliği oranı (%47,6) yüksektir. Araç sahipliğinin yüksek olması da dikkate alındığında yeşil alanlara kendi aracı ile gitme oranının düşük olması, yaşam kalitesi göstergeleri açısından oldukça önemlidir.

Kent ölçeğinde en fazla tercih edilen park Özgürlük Parkı'dır (%42,9). Hatta Özgürlük Parkı, Barbaros Mahallesi'nde yaşayanların da en fazla kullandığı kent parkıdır. Kent merkezinde yer almasına rağmen Halk Bahçesi ikinci en fazla tercih edilen parktır (%32,1). Taşıdığı potansiyele rağmen Sarıçay'ın neredeyse kullanılmadığı, yalnızca Barbaros Mahallesi'nde yaşayanlar tarafından kullanıldığı, anlaşılmaktadır (%3,3). Diğer yandan Kepez Beldesi'nde yer alan Çamlık ve Kordon'un, Barbaros Mahallesi'nde yaşayanlara da hizmet ettiği söylenebilir (%2,6) (Tablo 2).

Tablo 2: En Sık Gidilen Kent Parkı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Özgürlük Parkı	249	42,9	42,9	75,0
Halk Bahçesi	186	32,1	32,1	32,1
Sarıçay	19	3,3	3,3	91,6
Yeni Kordon	16	2,8	2,8	94,3
Kordon	16	2,8	2,8	83,3
Kepez	15	2,6	2,6	85,9
Dardanos/Güzelyalı	9	1,6	1,6	78,4
Rotary Park	6	1,0	1,0	88,1

Ankete katılan 580 kişiden 67'si (%11,5) ne mahallesindeki ne de kentteki parkları kullanmadığını ifade etmektedir. Hiçbir zaman parka gitmediğini ifade eden katılımcılara bunun nedeni sorulmuştur. Yeşil alanları kullanmama nedenleri değerlendirildiğinde en fazla yanıtın “boş zaman olmama” olarak verildiği görülmektedir. Oysa boş zaman varlığı ile ilgili sorularda özellikle hafta sonları yüksek oranda boş zamana (%91,2) sahip olduğu ifade edilmiştir. Benzer şekilde yüksek oranda “eve yakın bir park” olduğu (%80) ifade edilirken, “mahallemde park yok” nedeni ikinci sırada yer almaktadır. Düzenlememeleri beğenmeme, parka gitme alışkanlığı olmama ya da ihtiyaç duymama yüksek oranda sıralanan nedenler arasındadır. Ayrıca ilgili veriler değerlendirildiğinde yaş aralıkları ile parka gitmeme arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Ankete katılanlar büyük oranda temiz hava almak, dinlenmek, aile ve arkadaşları ile birlikte zaman geçirmek, doğayla ilişki kurabilmek için parklara gittiklerini ifade etmektedirler. Bunu piknik yapma, spor yapma ve eğlenme amaçları izlemektedir (Tablo 3).

Tablo 3: Parkları Kullanma Amaçları

Hangi amaçlarla yeşil alanlara gidiyorsunuz?	Frekans	Yüzde
Temiz hava için	379	65,3
Dinlenmek için	288	49,7
Ailemle/arkadaşlarımla beraber olmak için	192	33,1
Piknik yapmak için	143	24,1
Doğayla ilişki kurabilmek için	188	32,4
Spor yapmak için	94	16,2
Eğlenmek için	95	16,4
Çocuğumu oyun alanına götürmek için	75	12,9
Köpeğimi gezdirmek için	24	4,1
Yeni insanlarla tanışmak için	14	2,4

Katılımcılara “yeşil alanlarda hangi aktiviteleri daha sık yaptıkları” sorulmuştur. Tablo 4’de en sık yapılan aktivite sıralaması görülmektedir. Katılımcılar en fazla “gezinti yapmak” amacıyla yeşil alanları kullanmaktadırlar. “Oturmak ve dinlenmek” ise ikinci sırada en çok yapılan aktivite olarak belirlenmiştir.

Tablo 4: Yeşil Alanlarda Yapılan Aktiviteler

Yeşil alanda en sık yapılan aktivite	Frekans	Yüzde
Gezinti	142	24,5
Oturmak/dinlenmek	120	20,7
Arkadaşlarla buluşmak	94	16,2
Spor amaçlı yürüyüş, koşu	88	15,2
Çevreyi izlemek	80	13,8
Çocuk/torun oyun alanına getirmek	74	12,8
Geçiş güzergâhı	66	11,4
Piknik	41	7,1
Gazete/kitap okumak	29	5,0
Bisiklete binmek	27	4,7
Köpek gezdirmek	23	4,0
Futbol	4	0,7
Basketbol/voleybol oynamak	3	0,5
Paten/kaykay	3	0,5

Katılımcıların %11,4’ü parka yalnız gittiğini belirtmektedir. Diğer katılımcılar ise büyük oranda aileleriyle (%30,9), arkadaşlarıyla (%30,5) parka gitmektedirler. Bu durum parkların bir sosyalleşme ortamı olarak kullanıldığını açık bir biçimde göstermektedir. Katılımcılar en fazla “öğleden sonra” (%27,4), “akşamüzeri” (%21,4) ve “akşamları” (%16) parka gitmeyi tercih etmektedirler. “Gittiğiniz parkta kendinizi nasıl hissediyorsunuz?” sorusuna katılımcılar büyük oranda “güvende” (%33,8) hissettiklerini belirtmişlerdir. “Kısmen güvende” (%25,7); “kendime ait bir mekânda” (%35,5), “kısmen kendime ait bir mekânda” (%24,7); “son derece dinlenmiş” (%53,1), “kısmen dinlenmiş” (%22,4); “son derece huzurlu” (%57,1), “kısmen huzurlu” (%19,3) şeklinde pozitif cevaplar vermişlerdir. Olumsuz duygularda en yüksek oranda “tehlikede” (%5,3), “kısmen tehlikede” (%10,2) ve “yalnız” (%5,3) hissederim cevapları yer almaktadır. Bireylerin tehlikede hissetme durumları, yeşil alanların gece güvenli kullanılması üzerine bilgi vermektedir. Bireyler parkları akşamüzeri ve akşam saatlerinde de kullandıklarını belirtmişler ve gece kullanımı ile ilgili katılımcıların büyük çoğunluğu kendilerini güvende hissettiklerini ifade etmişlerdir.

Yaş aralıkları ve parkta geçirilen süreler arasında bir ilişki olup olmadığı irdelendiğinde gençlerin ve yaşlıların parklarda daha uzun zaman geçirdikleri tespit edilmiştir. Tüm yaş gruplarında parkta geçirilen süre “1-2 saat” olarak söylenebilir, “2-4 saat” arasında yine tüm yaş grupları için ikinci yüksek oranda tercih edilmiş cevap olarak karşımıza çıkmaktadır (Tablo 5). Genel olarak bakıldığında ise, parkta geçirilen zaman %45 oranında “1 ile 2 saat” arası, %30,3 oranında “2 ile 4 saat” arasındadır.

Tablo 5: Parkta Geçirilen Sürelerin Yaş Dağılımına Göre Gösterimi

Yaş Aralığı	Yanıt yok	1 saatten az	1 ile 2 saat arası	2 ile 4 saat arası	4 saatten fazla	Toplam
18-25	2	15	57	38	9	121
26-30	2	9	43	30	1	85
31-40	3	5	32	33	4	77
41-50	3	16	33	25	6	83
51-60	1	22	55	26	10	114
61-ustu	8	27	41	24	0	100
Total	19	94	261	176	30	580

Kullanıcı Memnuniyetinin Değerlendirilmesi

Bu bölümde, kullanıcıların en sık kullandıkları yeşil alandan memnun olup olmadıkları ilk olarak sorulmuştur. Bu soruda katılımcılardan en fazla kullandıkları yeşil alanları değerlendirmeleri istenmiştir. Hiç memnun olmama oranı yeşil alanların güvenliği ve temizliği konularında artarken katılımcılar genel olarak yeşil alanlardan ve yürüyüş alanlarından memnun olduklarını ifade etmişlerdir (Tablo 6).

Tablo 6: Kullanıcıların En Sık Kullandıkları Parkın Hangi Özelliklerinden Memnun Oldukları

	Hiç memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnun ne değilim	Memnunum	Çok memnunum	Yanıt yok
Yeşil alanlar	2,1	12,6	11,4	63,3	8,8	1,9
Spor alanları	3,1	12,4	28,1	46,4	5,6	4,1
Çocuk oyun alanları	2,9	12,2	32,6	42,1	6,2	4
Yürüyüş alanları	2,4	9	16,6	59	9,8	3,3
Oturma birimleri	3,8	17,6	17,1	50,9	6,4	4,3
Aydınlatma	4,3	17,8	17,6	49,5	7,1	3,8
Çöp kovaları	7,4	22,2	16,6	45,3	4,7	3,8
Güvenlik	17,6	24,5	19,7	29,7	4,5	4,1
Temizlik	8,6	20,9	19,8	40,7	5,3	4,7

“Sık kullandığınız yeşil alanda sizi rahatsız eden özellikler nelerdir?” sorusuna en fazla “bakımsızlık” (%46,9) yanıtı verilmiştir. “Erişilebilirlik” (%11,7) ve “kalabalık olma” (%17,8) ile ilgili rahatsızlıklar daha sınırlıdır. Diğer yandan bu soruyu 92 kişi (%15,9) yanıtlamamıştır. Yanıt vermeme eğiliminin fikri olmama başka bir ifadeyle yeşil alan kullanıcı olmama ile ilişkilendirmek mümkündür. Kullanıcıların en sık kullandıkları yeşil alanda yetersiz buldukları ve olmasını istedikleri donatılar Tablo 7’de tercih sıklığına göre sıralanmıştır.

Tablo 7: Sık Kullanılan Parkta Olmasını İstene Donatılar

	Frekans	Yüzde
Tuvalet	414	71,5
Çeşme	318	54,8
Ağaçlandırma	287	49,5
Çöp kovası	285	49,1
Oturma birimi	241	41,6
Gölgelik	210	36,2
Aydınlatma	201	34,7
Oyun elemanı	145	25,0
Emzirme kabini	136	23,4
Basket sahası	126	21,7
Masa tenisi	107	18,4
Fitnes aletleri	102	17,6
Kaykay/paten	79	13,6
Hayvanlar için barınak/mama/gezinti	6	
Piknik masa/mangal	6	
Güvenlik görevlisi/kamerası	4	

Katılımcılardan ayrıca mahallelerindeki ve kent genelindeki yeşil alanları değerlendirmeleri istenmiştir. Genel olarak mahalledeki yeşil alanlardan “memnunum” diyenlerin oranı %59,0, “memnun değilim” diyenlerin oranı %39,7’dir. Çanakkale genelindeki yeşil alanlar için ise “memnun değilim” ve “bir fikrim yok” olarak nitelendirilebilecek “ne memnunum ne memnun değilim” seçeneklerinin daha fazla işaretlendiği görülmektedir. Katılımcıların %52,4’ü “kent parklarından”, %39,8’i “spor alanlarından”, %35,3’ü “çocuk oyun alanlarından” memnun olmadığını ifade etmektedir (Tablo 8). “Çanakkale’deki yeşil alanlardan memnun musunuz?” sorusuna verilen yanıtlar genel olarak değerlendirildiğinde ortalama değer 2,67 ile 2,71 arasında hesaplanmaktadır. Bu da cevapların 2 ile 3 değeri arasında başka bir ifadeyle “memnun değilim” ile “ne memnunum ne değilim” cevapları arasında ağırlıklandığını göstermektedir.

Tablo 8: Çanakkale Genelindeki Yeşil Alanlardan Memnuniyet

	Hiç memnun değilim (1)	Memnun değilim (2)	Ne memnun ne değilim (3)	Memnunum (4)	Çok memnunum (5)	Yanıt yok
Çocuk oyun alanları	4,8	35,3	38,8	12,9	5,2	2,9
Mahalle parkları	11,7	34	22,9	23,6	5,5	2,2
Kent parkları	2,9	52,4	16,9	10,5	14,1	3,1
Spor alanları	3,8	39,8	36,4	10,7	6,4	2,9

Memnun olmama ile oturlan mahalle arasında bir ilişki olup olmadığı irdelendiğinde, Namık Kemal Mahallesi'nde oturan katılımcılar %80, Cevatpaşa'da oturan katılımcılar %72,9, İsmetpaşa'da oturan katılımcılar %61,2 oranında mahallelerindeki parklardan memnun olmadıklarını ifade etmektedirler. Bunu sırasıyla Fevzipaşa, Kemalpaşa, Barbaros ve Esenler izlemektedir (Tablo 9). Sarıçay kenarında yer alan mahallelerin tümünde memnun olmama oranının yüksek olması dikkat çekicidir. Ayrıca kentin yeni gelişen bölgelerinden biri olan Eserler Mahallesi'nde yeşil alanlardan memnun olma oranı yüksek çıkmıştır.

Tablo 9: Mahalledeki Parklardan Memnuniyet

Mahalledeki parklardan memnuniyet	Yanıt yok	Evet	Hayır	Toplam	Yüzde	
Mahalleler	Esenler	1	100	25	126	19,8
	Cevatpaşa	0	30	81	111	72,9
	İsmetpaşa	1	30	49	80	61,2
	Namık Kemal	0	2	8	10	80
	Fevzipaşa	1	5	4	10	40
	Barbaros	5	168	60	233	25,7
	Kemalpaşa	0	7	3	10	30
Total	8	342	230	580		

Farklı Kullanımdaki Kentsel Yeşil Alanlardan Memnuniyet Düzeyinin Yaş ve Çocuk Sahibi Olma Gibi Değişkenlerle İlişkisi

Anket sonuçları değerlendirildiğinde çocuk sahibi olma ile memnun olmama arasında güçlü bir ilişki olduğunu görülmektedir. Çocuk sahibi olanlarda “memnun olmama” oranı çocuk sahibi olmayanlara oranla yüksektir. Çocuk sahibi olanlar daha yüksek oranda sırasıyla kent parklarından, mahalle parklarından, spor alanlarından ve çocuk oyun alanlarından memnun olmadıklarını ifade etmektedirler. Diğer yandan çocuk sahibi olmayanlar (bu grupta gençlerin çoğunlukta olduğu tahmin edilebilir) sırasıyla spor alanlarından, kent parklarından, mahalle parklarından ve oyun alanlarından memnun olmadıklarını ifade etmektedirler (Tablo 10).

Tablo 10: Çocuk Sahibi Olan 367 Katılımcının Memnuniyet Oranlarının Detaylı Gösterimi

	Hiç memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnun ne değilim	Memnunum	Çok memnunum	Yanıt yok
Çocuk oyun alanlarından memnuniyet	16	140	121	60	21	9
Kent parklarından memnuniyet	8	194	62	41	51	11
Mahalle parklarından memnuniyet	43	129	75	88	26	6
Spor alanlarından memnuniyet	10	154	129	39	25	10

Anket sonuçlarına göre yaş dağılımları ile memnun olmama durumu arasında da anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Çocuk oyun alanları hakkında 61 yaş ve üstü katılımcılar en yüksek oranda “ne memnunum ne değilim” cevabını verirken, ikinci en yüksek cevap 31-40 yaş aralığı (muhtemelen 17 yaşından küçük çocukları olanlar) yüksek oranda “memnun değilim” cevabını vermişlerdir (Tablo 11). Araştırmada kullanıcılara “neden memnun olmadıkları” sorusu yöneltilmemiştir, ancak Başaran-Uysal (2015) tarafından Çanakkale'deki çocuk oyun alanları ile ilgili yapılan araştırmada, kullanıcılar çocuk oyun alanlarında yer alan donatı elemanlarının çeşitliliğinin yetersiz olması, temiz ve bakımlı olmaması ve güvenlik açısından sorunların olması nedenleriyle oyun alanlarından memnun olmadıklarını belirtmişlerdir (Başaran Uysal, 2015).

Kent parklarından her yaş grubu katılımcı tam olarak memnun olmadığını belirtmiş olsa da; 18-25 yaş ve 51-60 yaş aralığının yani gençlerin ve yaşlıların daha yüksek oranda olmakla birlikte tüm yaş gruplarının memnun olmadığı (Tablo 12) görülmektedir. Mahalle parklarından ise en yüksek oranda 18-25 yaş arası olmakla birlikte tüm yaş gruplarının memnun olmadığı görülmektedir (Tablo 13). Spor alanlarından memnun olmama ise 18-25 yaş aralığında daha yüksek olmakla birlikte tüm yaş gruplarında memnun olmama oranı daha yüksektir (Tablo 14).

Tablo 11: Kent Parklarından Memnuniyetin Yaş Profillerine Göre Değerlendirilmesi

	Yanıt yok	Hiç memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnun ne değilim	Memnunum	Çok memnunum	Toplam	
Yaş Dağılımı	18-25	4	8	37	55	12	5	121
	26-30	4	4	26	41	8	2	85
	31-40	0	4	40	18	10	5	77
	41-50	1	1	32	33	14	2	83
	51-60	4	6	39	33	20	12	114
	61-ustu	4	5	31	45	11	4	100
Toplam	17	28	205	225	75	30	580	

Tablo 12: Kent Parklarından Memnuniyetin Yaş Profillerine Göre Değerlendirilmesi

	Yanıt yok	Hiç memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnun ne değilim	Memnunum	Çok memnunum	Toplam	
Yaş Dağılımı	18-25	3	6	61	18	16	17	121
	26-30	3	5	49	15	5	8	85
	31-40	1	2	38	11	9	16	77
	41-50	2	0	46	18	11	6	83
	51-60	6	2	58	19	11	18	114
	61-ustu	3	2	52	17	9	17	100
Toplam	18	17	304	98	61	82	580	

Tablo 13: Mahalle Parklarından Memnuniyetin Yaş Profillerine Göre Değerlendirilmesi

	Yanıt yok	Hiç memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnun ne değilim	Memnunum	Çok memnunum	Toplam	
Yaş Dağılımı	18-25	3	17	38	29	31	3	121
	26-30	3	9	28	25	18	2	85
	31-40	1	8	33	21	9	5	77
	41-50	2	6	33	19	19	4	83
	51-60	3	14	32	19	33	13	114
	61-ustu	1	14	33	20	27	5	100
Toplam	13	68	197	133	137	32	580	

Tablo 14: Spor Alanlarından Memnuniyetin Yaş Profillerine Göre Değerlendirilmesi

	Yanıt yok	Hiç memnun değilim	Memnun değilim	Ne memnun ne değilim	Memnunum	Çok memnunum	Toplam	
Yaş Dağılımı	18-25	3	9	47	40	15	7	121
	26-30	3	2	29	39	7	5	85
	31-40	1	2	34	27	7	6	77
	41-50	2	1	39	27	11	3	83
	51-60	5	5	44	38	11	11	114
	61-ustu	3	3	38	40	11	5	100
Toplam	17	22	231	211	62	37	580	

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma kentsel yeşil alanların kullanıcı odaklı olarak değerlendirilmesi sonucunda Çanakkale kent merkezinde yeşil alanların kullanım karakteristiklerini ve kullanıcıların bu alanlardan memnuniyetinin ne düzeyde olduğunu saptamayı amaçlamıştır. Ek olarak, kent sakinlerinin yaşam kalitesini arttıran ve refahını teşvik eden daha kullanıcı merkezli ve yaşanabilir kentsel ortamların oluşturulmasına katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Bu amaca yönelik olarak, detaylı bir anket çalışması yapılmış ve anket sonuçları değerlendirilmiştir.

İlk olarak, Çanakkale kent merkezinde yaşayan katılımcıların yeşil alan kullanımına odaklanılmıştır. Burada hedeflenen katılımcıların kentsel yeşil alanlara yaklaşımlarını ve yeşil alanların kullanım karakteristiğini anlamak olmuştur. Anket sonuçlarına göre; kullanıcıların büyük çoğunluğunun evlerine yakın yürüme mesafesinde park olduğu görülmüştür, ancak her zaman bu parkları kullanmadıkları tespit edilmiştir. Araç sahipliğinin yüksek olmasına karşın, kullanıcılar daha çok yürüyerek parklara gitmeyi tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Anket katılımcılarının kent parklarında memnun olmadıkları unsurlar olmasına karşın yine de daha çok kent parkı olarak nitelendirebileceğimiz büyük parkları tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Kent parklarının farklı yaş grubu kullanıcılara sunduğu çeşitli kullanım alanları olması daha çok tercih edilme nedeni olarak ifade edilebilir. Çanakkale’de bu amaçla anket sonuçlarına göre, en çok tercih edilen parklar Esenler Mahallesi’nde yer alan ve

Çanakkale Boğazı'na bakan bir seyir tepesinde yer alan Özgürlük Parkı ve Cevatpaşa Mahallesi'nde yer alan tarihi bir geçmişi olan yoğun ağaç dokusuyla kendi mikroklimasını oluşturan Halk Bahçesi'dir.

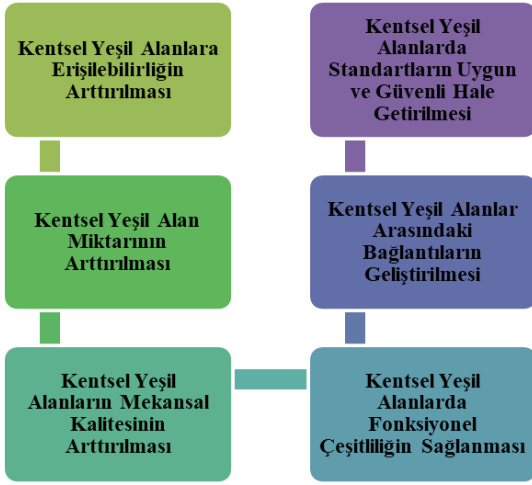
Ankete katılanlar büyük oranda temiz hava almak, dinlenmek, aile ve arkadaşları ile birlikte zaman geçirmek, doğada vakit geçirmek, piknik yapmak, spor yapmak ve eğlenmek için parklara gittiklerini belirtmişlerdir. Öte yandan, ankete katılanların %11,5'i parklara çok gitmediğini ve buna neden olarak zaman olmadığını, düzenlemeleri beğenmediklerini, parka gitme alışkanlığı olmadığını ve ihtiyaç duymadığını ifade etmişlerdir. Parklara aile ve arkadaşlarıyla birlikte gidenler çoğunlukta olduğu için, parkların bir sosyalleşme mekanı olarak kullanıldığı çıkarımını yapmak doğru olacaktır. Parkların genellikle tüm yaş grupları tarafından 1-2 saat kullanıldığı, 2-4 saat arasında kullanımının da ikinci yüksek oranda olduğu görülmektedir. Bu da parkta geçirilen sürenin yeterli olduğu çıkarımıyla birlikte, bireylerin bu tür kent içi doğal alanlarda zaman geçirmekten ve aktivitelerde bulunmaktan hoşlandıkları bilgisini vermektedir.

Çalışmada ikinci olarak, kullanıcı memnuniyetinin değerlendirilmesine yönelik sonuçlar elde edilmiştir. Bu bölümde katılımcıların hangi nedenlerden dolayı yeşil alanlardan memnun olmadıkları değerlendirilmiştir. Katılımcılar genel olarak yeşil alanlardan memnun olmadıklarını ya da kararsız kaldıklarını ifade ederken, temizlik, bakım ve güvenlik gibi faktörlerin yeşil alanlarda eksik olduğunu bu nedenle memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Öte yandan katılımcılar, yeşil alanlara erişilebilirlik ve kalabalık olma faktörlerini çok büyük bir sorun olarak değerlendirilmemiştir. Mahallelerindeki yeşil alanlardan memnuniyet sorusu değerlendirildiğinde, Sarıçay kenarında yer alan mahallelerin tümünde memnun olmama oranının yüksek olması dikkat çekicidir. Ayrıca kentin yeni gelişen bölgelerinden biri olan Eserler Mahallesi'nde yeşil alanlardan memnun olma oranı yüksek çıkmıştır. Sarıçay ve çevresi kentin merkezinde yer alan önemli bir suya erişim noktasıdır. Bu alana rekreasyonel amaçlarla kullanım fonksiyonları getirilmesi ve kentsel yeşil alan sistemine kazandırılması gerekmektedir. Oysa ki alanın şimdiki durumu parçacı küçük parklar ve geniş yer kaplayan geçirimsiz yüzeyler olarak tanımlayabileceğimiz sert zemin otopark alanlarından oluşmaktadır. Bu nedenle Sarıçay ve çevresi yeniden fonksiyon kazandırılmalı ve bu şekilde tüm kentliler için kullanılabilir mekan kalitesi yüksek bir kıyı gezinti bandına (promenad alanı) dönüştürülmelidir.

Üçüncü olarak, kullanıcıların yaş profillerine ve çocuk sahibi olma durumlarına göre kentsel yeşil alanlardan memnuniyet düzeyleri değerlendirilmiştir. Çocuk sahibi olan katılımcıları farklı fonksiyonlar taşıyan yeşil alanlardan memnun olma düzeyi değerlendirildiğinde genel olarak memnun olmama durumu söz konusudur. Yaş profillerinin de ise, memnun olmama durumu, parklarda farklı yaş gruplarının ihtiyaç ve beklentilerine cevap veren kullanımların olmaması ve temiz ve bakımlı olmaması gibi faktörlerle ilişkilendirilebilir.

Anket sonuçları değerlendirildiğinde yeşil alanların hem niceliksel hem niteliksel olarak tasarım ve planlamasının yapılmasının önemli olduğu görülmüştür. Yeşil alanların mekansal kalitesi, güvenlik standartları, evrensel tasarım kriterlerine göre tasarlanmış olması, kullanıcı ihtiyaç ve beklentilerine göre kullanım fonksiyonlarının çeşitlenmesi "niteliksel formlar" olarak tanımlanabilir. Kişi başına düşen yeşil alan miktarı, kent nüfusu ve alansal büyüklüğü ile yeşil alan oranı, erişilebilirlik, yeşil alanların alansal büyüklüğü gibi faktörler ise "niceliksel normlar" olarak belirtilebilir.

Kentsel yeşil alan sisteminin geliştirilmesi için altı temel strateji belirlenmiştir (Şekil 2). Bu stratejilerin belirlenmesinde ve Çanakkale kenti için özelleşmesinde anket sonuçları önemli veriler sağlamıştır. Bu stratejiler; kentsel yeşil alanlara erişilebilirliğin artırılması, kentsel yeşil alan miktarının artırılması, mekansal kalitenin artırılması, yeşil alan ve parklarda kullanım fonksiyonlarının çeşitlendirilmesi, kentsel yeşil alanlar arasındaki mekansal bağlantıların sağlanması ve kentsel yeşil alanların güvenli ve standartlara uygun hale getirilmesi olarak belirlenmiştir.

Şekil 2: Kentsel Yeşil Alan Sisteminin Geliştirilmesi için Stratejiler

Strateji 1. Kentsel Yeşil Alanların Erişilebilirliğinin Arttırılması

- ✓ Her konutun yürüme mesafesinde (200-400 m) en az bir çocuk oyun alanına erişebilmesi
- ✓ Yürüme mesafesinde mahalle parkları tasarlanması (400-800 m)
- ✓ Mahalle Parklarına yaya ve bisiklet ile erişimin sağlanması

Strateji 2. Kentsel Yeşil Alanların Miktarının Arttırılması

- ✓ Kişi başına düşen yeşil alan miktarının arttırılması
- ✓ Kişi başına düşen çocuk oyun alanı miktarının arttırılması
- ✓ Kişi başına düşen spor alanı miktarının artırılması
- ✓ Sarıçay'ın geliştirilerek canlandırılması ve potansiyelinin ortaya çıkarılması
- ✓ Barbaros mahallesinde tüm kente hizmet eden bir kent parkının oluşturulması

Strateji 3. Kentsel Yeşil Alanların Mekansal Kalitesinin Arttırılması

- ✓ Kentsel yeşil alanlar tasarlanırken çevre estetiğine uyumlu yaklaşımlar geliştirilmesi
- ✓ Geçirimsiz yüzeyleri sadece gereken alanlarda kullanılması
- ✓ Bitki çeşitliliğinin arttırılması (bölgenin koşullarına uygun)
- ✓ Düzenli bakım-onarım ve temizliğin yapılması

Strateji 4. Yeşil Alanlarda Fonksiyonel Çeşitliliğin Sağlanması

- ✓ Farklı yaş profillerinin ihtiyaç ve beklentilerini karşılayabilecek kentsel yeşil alanların oluşturulması
- ✓ Yeşil alanların farklı aktiviteler içerecek şekilde tasarlanması
- ✓ Oyun elemanlarının çeşitlendirilmesi
- ✓ Mahalle parklarında spor alanlarının geliştirilmesi

Strateji 5. Yeşil Alanlar Arasındaki Bağlantıların Geliştirilmesi

- ✓ Yeşil alanlar arasında bir bağlantı ağının oluşturulması
- ✓ Yeşil alanların parçacı konumlandırılması yaklaşımından kaçınılması

Strateji 6. Yeşil Alan Standartlarının Uygun ve Güvenli Hale Getirilmesi

- ✓ Kentsel yeşil alanların standartlara uygun olarak planlanması
- ✓ Yeterli büyüklükte ve güvenli oyun alanları tasarlanması
- ✓ Malzeme seçiminde kriterlere dikkat edilmesi
- ✓ Evrensel tasarım kriterlerine uygun yaklaşımlar geliştirilmesi

Sonuç olarak, yeşil alanların mekânsal kalitesi, erişilebilirlikleri, miktarları, fonksiyonları gibi faktörler kullanıcıların yeşil alan memnuniyetini belirleyen önemli unsurlardır. Kullanıcı memnuniyetine yönelik olarak kentsel yeşil alanların geliştirilmesi etkili planlama yaklaşımları için önemli bir bakış açısı sunmaktadır. Kullanıcı memnuniyetini ölçmek için kullanılan anketlerin yanında, davranışsal haritalama gibi gözlemsel yöntemler, bireylerin mekanı kullanımları açısından bir takım fikirler öne sürülmesine yardımcı olabilmektedir. Öte yandan, teknolojik gelişmelerle birlikte, kullanıcıların tercih ve davranışlarını gerçek zamanlı olarak izleyebilmek ve coğrafi verilere uygulayabilmek için akıllı telefonlarla entegre edilebilecek sistemler kurularak daha çok kent sakinine ulaşmamıza ve fikir almamıza olanak sağlayabilecek araçlar geliştirilebilir. Kentsel yeşil alanların kullanıcılar tarafından aktif kullanımının sağlanmasının, kent sakinlerinin beklenti ve ihtiyaçlarını karşılmasının, kentsel alanlarda yaşam kalitesini artırmada oynadığı önemli rolün altını çizmekte fayda olacaktır. Kentleşme toplumlarımızı şekillendirmeye devam ederken, politika yapıcılarının, peyzaj mimarlarının ve şehir plancılarının yeşil alanların geliştirilmesi önem veren politika ve stratejiler ile eylem planları geliştirmesi oldukça önemlidir. Bu stratejiler geliştirilirken, katılımcı, çok aktörlü, uzlaşmacı ve bütüncül çalışmalar yapılması gerekmektedir. Yeşil alanlarda hem niteliksel hem niceliksel normları geliştirmeyi teşvik eden akılcı politikaların uygulanması, yalnızca kullanıcı memnuniyetini artırmakla kalmayıp aynı zamanda çevresel kaygıları da ele alan sürdürülebilir ve yaşanabilir peyzaj alanları oluşturabilir. Yeşil alanların akılcı tasarım ve planlama stratejileriyle şekillendirilmesi bugün ve gelecek nesiller için daha sağlıklı, daha mutlu ve daha dirençli şehirler için bir gerekliliktir.

KAYNAKÇA

- Akkemik, Ü., Alp, M. A., Sevgi, O. & Ekşi, O. (2021). Kentsel Yeşil Alan Hesaplamasında Kullanılan Terimler Üzerine Kısa Bir Değerlendirme ve Öneriler. *Eurasscience Journals- Avrasya Terim Dergisi*, 3(1), 51-58.
- Alkay E. & Ocakçı, M. (2003). Kentsel Yeşil Alanların Ekonomik Değerlerinin Ölçülmesinde Kullanılabilecek Yöntemlerin İrdelenmesi, *İTÜ Dergisi A: Mimarlık, Planlama, Tasarım*, 2(1), 60-68.
- Aronson, M. F. vd. (2017). Biodiversity in the City: Key Challenges for Urban Green Space Management. *Frontiers in Ecology and the Environment*, 15(4), 189-196.
- Ayaşlıgil, T. (1997). Kent Gelişim Sürecinde Açık ve Yeşil Mekan Gereksiniminin Çanakkale Örneğinde İncelenmesi. *Doktora Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul*.
- Başaran Uysal, A. (2015). Çocuk Oyun Alanlarının Geliştirilmesinde Bir Yerel Katılım Deneyimi. *Megaron*, 10(3), 423-439.
- Cernicova Buca, M.; Gherheş, V. & Obrad, C. (2023). "Residents' Satisfaction with Green areasand Daily Life in Small Urban Settings: Romanian Perspectives", *Land*, 12(3): 689.
- Chen, R. & You, X. (2020). Reduction of Urban Heat Island and Associated Greenhouse Gas Emissions. *Mitigation and Adaptation Strategies for Global Change*, 25, 689-711.
- Çanakkale Belediyesi (2017). Çanakkale Belediyesi Arşivi
- Erlwein, S., Zölch, T. & Pauleit, S. (2021). Regulating the Microclimate with Urban Green in Densifying Cities: Joint Assessment on Two Scales. *Building and Environment*, 205.
- Ersoy, M. (2015). *Kentsel Planlamada Standartlar*, Ninova Yayınları, ISBN: 978-605-88444-45
- Hong, S. K.; Lee, S. W.; Jo, H.K. & Yoo, M. (2019). Impact of Frequency of Visits and Time Spent in Urban Green Space on Subjective Well-Being", *Sustainability*, 11(5), 4189.
- İlgar, R., (2022). Çanakkale Şehrinde Yaşayanların Şehrin Yeşil Alanlarına Yönelik Algı ve Farkındalıkları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(82), 459-479.
- Jabbar, M., Yusoof, M. M. & Shafie, A. (2022). Assessing the Role of Urban Green areasfor Human Well-being: A Systematic Review. *GeoJournal*, 87, 4405-4423.
- Jurkovič, N. B. (2014). Perception, Experience and the Use of Public Urban Spaces by Residents of Urban Neighbourhoods, *Urbani izziv*, 25(1), 107-125.
- Kart, N. (2008). İstanbul Tarihi Yarımada Yeşil Alanlarının Tarihsel Süreç İçerisindeki Değişiminin İrdelenmesi, *Doktora Tezi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul*.
- Kondo, M. C., Fluehr, J. M., McKeon, T. & Branas, C. C. (2018). Urban Green Space and Its Impact on Human Health. *International Journal of Environmental Research Public Health*, 15(3), 445.

- Larcher, F. vd. (2021). Perceptions of Urban Green Areas during the Social Distancing Period for COVID-19 Containment in Italy. *Horticultrae* , 7(3), 55.
- Lee, A. & Maheswaran, R. (2010). The Health Benefits of Urban Green Spaces: A Review of the Evidence. *Journal of Public Health*, 33(2), 212-222.
- Liu, R. & Xiao, J. (2021). Factors Affecting Users' Satisfaction with Urban Parks through Online Comments Data: Evidence from Shenzhen, China. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18, 253.
- Liu, W., Chen, W. & Peng, C. (2014). Assessing the Effectiveness of Green Infrastructures on Urban Flooding Reduction: A Community Scale Study. *Ecological Modelling*, 219, 6-14.
- Liu, W. vd. (2022). Green Space Cooling Effect and Contribution to Mitigate Heat Island Effect of Surrounding Communities in Beijing Metropolitan Area. *Frontiers Public Health*, 10.
- Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği (2014). Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19788&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 20 Mayıs 2023)
- Özdede, S., Hazar Kalonya, D. & Aygün, A. (2021). Pandemi Sonrası Dönemde Kişi Başına Düşen Kentsel Yeşil Alan İhtiyacını Yeniden Düşünmek. *İdealKent*, 12, 362-388.
- Rouhi, M.; Monfared, M. R. & Forsat, M. (2017). Measuring Public Satisfaction on Urban Parks (A Case Study: Sari City), *Journal of History Culture and Art Research*, 5(4), 457.
- Threlfall, C. G. vd. (2017). Increasing Biodiversity in Urban Green areasthrough Simple Vegetation Interventions. *Journal of Applied Ecology*, 54(6), 1874-1883.
- Ward Thompson, C., Aspinall, P., Roe, J. & Robertson, L. (2016). Mitigating Stress and Supporting Health in Deprived Urban Communities: The Importance of Green Space and the Social Environment. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 13, 440.
- Wolch, J. R., Byrne, J. & Newell, J. P. (2014). Urban Green Space, Public Health, and Environmental Justice: The Challenge of Making Cities 'Just Green Enough'. *Landscape and Urban Planning*, 125, 234-244.
- Yılmaz, S. & Mumcu, S. (2016). Urban Green Areas and Design Principles. *Environmental Sustainability and Landscape Management*. Sofia: St.Kliment Ohridski University Press Sofia, 100-119.
- Yılmaz, B.G. (2016). İstanbul/Sancaktepe İlçesi Kentsel Açık Yeşil Alan Sistemlerinin İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.